

Ілля ЗАКЛАДНИЙ

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

спеціальність 053 Психологія,

Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Богдана Хмельницького

Наталія ЗАКЛАДНА

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,

спеціальність 053 Психологія,

Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Богдана Хмельницького

Олеся ПРОКОФ'ЄВА

кандидат психологічних наук, доцент,

завідувачка кафедри психології,

Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Богдана Хмельницького

ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТРЕСОСТІЙКОСТІ МАТЕРІВ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

Постановка проблеми. Родина є головною і неодмінною складовою в ланцюгу до соціалізації дитини. Виховання в родині має ключову роль у її розвитку й формуванні як особистості [1, с. 324]. Адже дитина має рости і розвиватися в атмосфері батьківської любові, розуміння і прийняття, відчувати себе щасливою, в безпеці і розуміти, що середовище, в якому вона зростає є стабільним і надійним [2, с. 54].

Загально відомо, що, коли в родині народжується дитина з особливостями розвитку, зокрема з розладами аутистичного спектру (РАС), це є випробовуванням для всієї родини, оскільки в цей момент (момент дізнання про особливості дитини або усвідомлення їх наявності) відбувається руйнування

життєвих планів батьків, що супроводжується палітрою почуттів до самих себе, до самої дитини, розуміння того, що дитина має право розвиватися індивідуально, бути не такою як всі [3, с. 28].

Діагностика та вивчення рівня стресостійкості матерів дітей з РАС є актуальними через щоденні виклики, з якими стикаються ці матері, пов'язані з доглядом за дітьми з особливими потребами, вимагають від матерів, високого рівня стресостійкості через здійснення більшої частини турбот про дитину. Також ситуація в цілому передбачає підготовку психологів, які повинні вміти працювати з членами сімей дітей з РАС, з педагогами та соціальними працівниками, які здійснюють навчання, реабілітацію та соціальний супровід зазначеного контингенту [4, с. 190].

Виклад основного матеріалу. Враховуючи різні трактування стресостійкості людини як багатогранного феномену в опублікованих наукових статтях вітчизняних та зарубіжних авторів, в нашій роботі запропоновано власне бачення організації дослідження стресостійкості матерів, що виховують дітей з особливостями розвитку, зокрема з РАС.

Першим етапом нашого дослідження було проведення анкетування. Авторами була розроблена анкета, яка містила 22 питання, створено опитувальний бланк за допомогою Google Forms та розповсюджено через соціальні мережі, зокрема в спільнотах родин, які виховують дітей з особливими потребами.

Авторами було гарантовано, що усі дані опитування будуть зберігатися з дотриманням усіх принципів конфіденційності. У вибірку увійшли виключно матері дітей з РАС, вікова група учасниць від 28 до 49 років.

Привертають увагу відповіді на кілька вагомих для нашого дослідження питань, зокрема, сприйняття матерями факту народження дитини з особливостями (рис. 1).

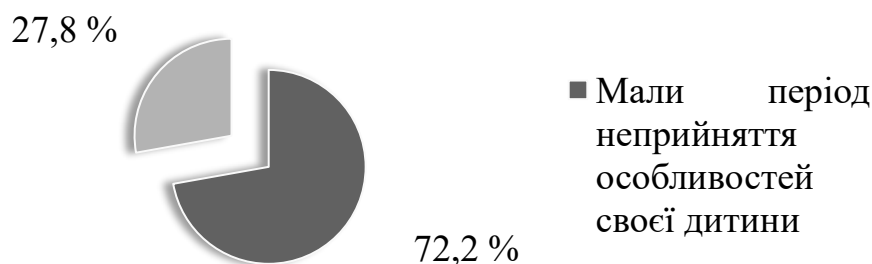

Рис. 1 Сприйняття матерями власної дитини з РАС

Питання «Момент встановлення діагнозу Вашій дитині - про що саме и думали, що відчували? Які думки були по відношенню до себе?», відповіді розподілилися на 5 груп: відчуття провини – 6 (33,3 %), бажання будь-що вилікувати дитину – 4 (22,2 %), відчуття страху, в основному через відсутність інформації про розлад та чіткого плану дій – 4 (22,2 %), відмовлялася вірити – 3 (16,7 %), було прийнято рішення не опускати руки – 1 (5,6%), візуально зображено на рис. 2.

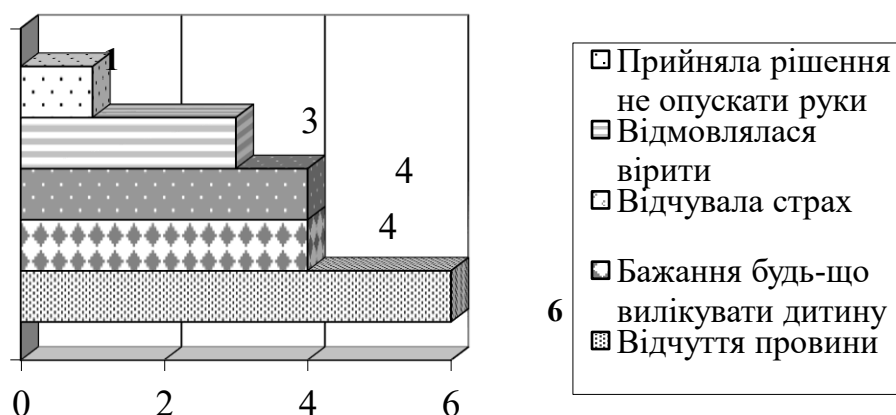

Рис. 2 Відчуття в момент встановлення діагнозу дитині

Всі 18 учасниць дослідження відмічають, що доволі часто або постійно перебувають в стані стресу, як спосіб боротьби обирають спорт, спілкування, танці, похід до магазину.

З метою визначення рівня стресостійкості у матерів, які виховують дітей з особливостями розвитку, нами було обрано та застосовано тест самооцінки стресостійкості особистості С. Коухена та Г. Вілліансона. Ця методика допомагає визначити п'ять рівнів її прояву, як «відмінно», «добре», «задовільно», «погано» та «дуже погано».

Результати діагностики за методикою представлені на рис. 3.

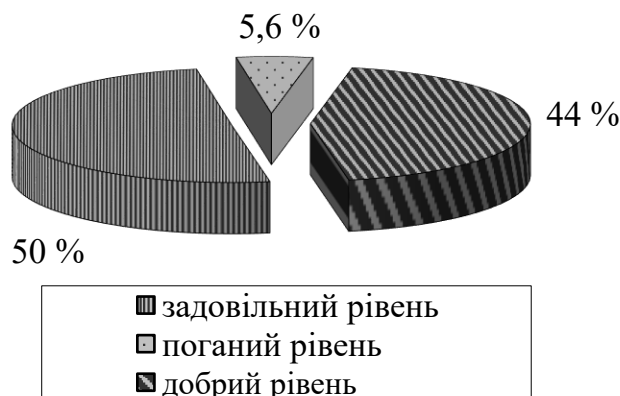

Рис. 3 Результати визначення рівня стресостійкості у матерів дітей з РАС

За результатами застосування методики 9 матерів з 18 визначили рівень своєї стресостійкості як задовільний (50 %), 1 – дала оцінку «добре» (5,6 %), 8 – оцінили як «погано» (44,4 %).

З метою виявлення різних за інтенсивністю проявів депресії у учасників дослідження нами було використано методику «Шкала депресії Бека» (рис. 4).

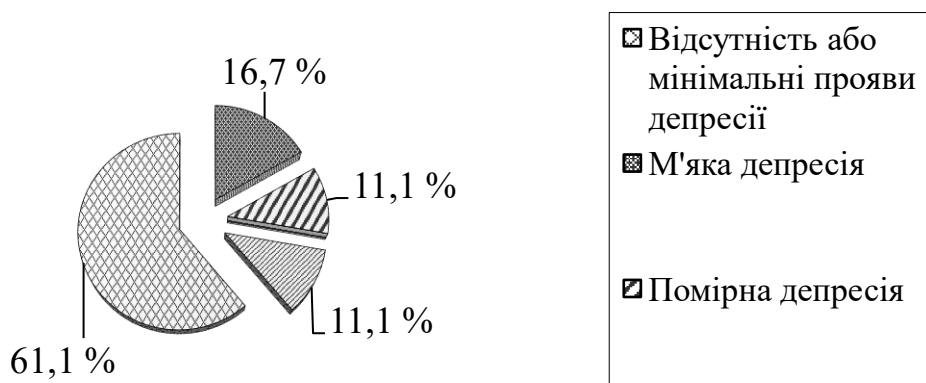

Рис. 4 Результати тестування за Шкалою Бека

Продемонстровані дані на рис. 4 наочно показали, що у 61,1 % (11 матерів з 18) досліджених не виявлено проявів депресії або її прояви є мінімальними, у 16,7 % (3 матері) - мають м'які її прояви, у 11,1 % (2 матері) прояви депресії є помірними, 11,1 % (2 матері відповідно) - виражена депресія.

Слід зазначити, що питання цієї методики охоплювали різні аспекти депресивного стану, такі як настрій, відчуття провини, порушення сну, зміна апетиту та інші фізичні й емоційні симптоми.

Висновки. За результатами дослідження можна зробити висновки:

1. В Україні питання стресостійкості матерів дітей з особливостями розвитку, зокрема з РАС, залишається актуальним, попри, ніби велику кількість інформації щодо способів підтримки таких сімей.
2. Постійне перебування матерів дітей з РАС в стані стресу та наявність проявів депресії, може вплинути на процес адаптації дитини та її розвиток.
3. Розробка ефективних методів підвищення стресостійкості та їх застосування є важливим завданням для забезпечення психоемоційного благополуччя матерів дітей з РАС та покращення якості їхнього життя.

Список використаних джерел:

1. Вишньовський В. В., Черній Т. В. Формування свідомого батьківства як особистісної стратегії в юнацькому віці. Актуальні задачі сучасних технологій: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів м. Тернопіль, 6-7 грудня 2023 року. Терноп. нац. тех. університет ім. І. Пулюя. Тернопіль, 2023. С. 324-325.
2. Усвідомлене батьківство як умова повноцінного розвитку дитини та підвищення виховного потенціалу громади: методичні матеріали до тренінгу/упоряд. І.В. Братусь та ін.; за заг. ред. Г. М. Лактіонової. К.: Наук.світ. 2004. 86 с.
3. Концептуалізація системи сімейно-орієнтованого психолого-педагогічного супроводу родини, яка виховує дитину з особливими потребами / О. В. Царькова, О. О. Прокоф'єва, Г. Б. Варіна та ін.; за заг. ред. докт. психолог. наук О.В. Царькової. Мелітополь: Люкс. 2019. 417 с.
4. Afuzova, H., Ogorodniychuk, Z., Pavelkiv, V., Mamicheva, O., Prokofieva, O., & Androsovyh, K. (2022). Determinants of Professional Orientation of Future Psychologists on Correctional Support of Children with Psychophysical Disorders. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 13(1Sup1), 188-206. <https://doi.org/10.18662/brain/13.1Sup1/312>.